

TBMM'deki Urfa Milletvekilleri Üzerine Sosyo-Politik Bir Değerlendirme (1946-2015)*

Nurettin Gülmez**

ORCID: 0000-0002-4530-0491

Öz

2015 yılına kadar 26 dönem seçim yapılmış ve her dönemde Urfa, 4-12 arasında milletvekili ile temsil edilmiştir. 26 seçim döneminde toplam 199 milletvekili, Urfa adına görev yapmıştır. Çok partili dönemde 19 defa seçim yapılmış ve 162 milletvekili, Urfa adına TBMM'de yer almıştır. Bu çalışmada; çok partili hayat döneminde TBMM'de görev yapan Urfa milletvekillerinin doğum yerleri, meslekleri, dil bilme durumları, bakan olarak görev yapmaları, seçilme sayıları, seçildikleri partilere göre dağılımları, eğitim durumları, medeni halleri, çocuk sayıları, aldıkları ödüller, cinsiyet durumu ve TBMM'deki faaliyetleri üzerine bir analiz çalışması yapılmıştır. Urfa halkının parti tercihi ve parti tercihini etkileyen unsurlar incelenmeye çalışılmıştır. Türk Parlamento Tarihi, TBMM Tutanakları, TBMM Albümleri temel kaynak olarak kullanılmıştır. Somut veriler üzerinden bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Büyük Millet Meclisi, Urfa, milletvekili, bakan, meclis faaliyeti

Gönderme Tarihi: 28/01/2021

Kabul Tarihi:29/04/2021

* Bu makale, 6-8 Nisan 2018 tarihleri arasında düzenlenen III. Uluslararası Osmanlı Sancağından Cumhuriyet Kentine Urfa Tarihi Sempozyumu'nda sunulmuş olan bildiriden üretilmiştir.

**Prof. Dr. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Manisa- Türkiye, gulmeznurettin@hotmail.com

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz:

GÜLMEZ, N., "TBMM'deki Urfa Milletvekilleri Üzerine Sosyo-Politik Bir Değerlendirme (1946-2015)", *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, C. 8, S. 3, 2021, s.1034-1065.

A Socio-Political Evaluation On Deputies Of Urfa In The Grand National Assembly Of Turkey (1946-2015)

Nurettin Gülmez*

ORCID: 0000-0002-4530-0491

Abstract

In Urfa province, 26 elections have been held until 2015 and the province has been represented by 4 to 12 deputies for each electoral period. In 26 electoral periods, 199 deputies in total represented Urfa. In the multi-party period, 19 elections were held and 162 deputies performed their duties in the Grand National Assembly of Turkey (TBMM). This study is an analysis of deputies of Urfa in TBMM in the multi-party period on their birthplaces, professions, language competencies, duties as minister, the number of times they have been elected, distributions by their parties, their education status, marital status, number of children they have, their awards, genders and activities in TBMM. The party preference of people living in Urfa and factors affecting it are attempted to examine. History of Turkish Parliamentary, TBMM records and TBMM albums were used as primary resources. An assessment on tangible data was attempted.

Keywords: Grand National Assembly of Turkey, Urfa, deputies, ministers, parliamentary activities.

Received Date: 28/01/2021

Accepted Date: 29/04/2021

*Professor, Manisa Celal Bayar University Faculty of Arts and Sciences Department of History, Manisa- Turkey, gulmeznurettin@hotmail.com

You can refer to this article as follows:

GÜLMEZ, N., ‘‘TBMM'deki Urfa Milletvekilleri Üzerine Sosyo-Politik Bir Değerlendirme (1946-2015)’’, *Academic Journal of History and Idea*, Vol. 8, Issue 3, 2021, p.1034-1065.

Социально-политическая оценка депутатов Урфы в Великом Национальном Собрании Турции (1946-2015)

Нуреттин Гюлмез*

ORCID: 0000-0002-4530-0491.

Резюме

В провинции Урфа до 2015 года было проведено 26 выборов, и провинция была представлена от 4 до 12 депутатов на каждый избирательный период. Всего за 26 избирательных периодов Урфу представляли 199 депутатов. В многопартийный период было проведено 19 выборов и 162 депутата исполнили свои обязанности в Великом национальном собрании Турции (ТВММ). Данное исследование представляет собой анализ депутатов Урфы в ТВММ в многопартийный период с указанием места рождения, профессии, языковых компетенций, обязанностей в качестве министра, количества раз их избрали, распределения по партиям, их образовательного статуса, семейного положения, количество детей, их награды, пол и деятельность в ТВММ. Попытка изучить партийные предпочтения жителей Урфы и факторы, влияющие на нее. История парламента Турции, записи ТВММ и альбомы ТВММ были использованы в качестве основных источников. Была предпринята попытка оценки материальных данных.

Ключевые слова: Великое Национальное Собрание Турции, Урфа, депутаты, министры, парламентская деятельность

Получено: 28/01/2021

Принято: 29/04/2021

*проф. Доктор, Университет Маниса Джелал Баяр, факультет искусств и наук, исторический факультет, Маниса- Турция, nurettin.gulmez@cbu.edu.tr

Ссылка на статью:

GÜLMEZ, N., ‘‘ТВММ'deki Urfa Milletvekilleri Üzerine Sosyo-Politik Bir Değerlendirme (1946-2015)’’, *академическая история и мысль*, Т.8, NO.3, 2021, С.1034-1065.

Giriş

TBMM, 23 Nisan 1920’de açılmış ve bu açılıştan sonra yirmi yedi dönem seçim yapılmıştır. Seçimlerde Urfa, dört ile on iki arasında milletvekili ile temsil edilmiştir. Her seçim dönemi büyük bir ilgi ile izlenmiştir. Dünyanın birçok ülkesinde seçimlere %40’ın altında katılımlar yaşanırken, Türkiye’de bu rakam 1969 seçimlerinde en düşük oranı görmüştür. Bu seçimlerde bile %64,3’lük bir katılım gerçekleşmiştir. Milletvekili genel seçimlerine katılımın Türkiye ortalaması 81.06’dır.¹ Türkiye’de olduğu gibi Urfa’da da katılım oranı yüksektir.

Bu çalışmada; Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü, Türk Parlamento Tarihleri ve TBMM Tutanakları temel kaynak olarak alınmıştır. Toplanan bilgiler, tablolar haline getirilmiştir. Ana tablolara dayalı olarak hazırlanan tablolar ve grafiklerle 1946-2015 dönemi Urfa milletvekilleri üzerine bir analiz geliştirilmiştir. Ana tablolar, dönemin anlaşılması açısından bir fotoğraf sunmaktadır. Ana tablolardan çıkarılan ikincil tablolar ve grafikler, konunun açıklanmasına yardımcı olmaktadır.

Bu çalışmada; 1946-2015 yılları arasındaki veya çok partili hayat döneminde yapılan 19 seçimde Urfa’dan seçilen milletvekilleri değerlendirmeye alınmıştır. 24 Haziran 2018 yılında yapılan seçimler değerlendirmeye alınmamıştır. 1946 öncesi dönemlere ait yayınlar bulunduğu için o dönem de inceleme dışında tutulmuştur.

TBMM Albümü’ndeki doğum ve ölüm tarihleri ile Türk Parlamento Tarihlerindeki tarihler, tam olarak örtüşmemektedir. Böyle durumlarda dipnotlarda farklılıklar belirtilmiştir. Kullanılan kaynaklar farklı olunca bulunan sonuçlar da farklılaşmaktadır. MERNİS’ten alınan bilgilerle milletvekillerinin TBMM’ye beyan ettikleri özgeçmişleri arasında birebir örtüşme yoktur.

Ayrıca TBMM Albümü’nde veya Türk Parlamento Tarihlerinde ölüm tarihi bulunmayan milletvekillerinin ölüm tarihleri gazetelerden ve internet kaynaklarından temin

¹ Türkiye İstatistik Kurumu, *Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011*, TÜİK Yayınları, Ankara 2012, s. 5.

edilmiştir. Adı geçen eserler hazırlandığı zaman sağ olan milletvekilleri, sonraki zamanlarda vefat etmiş olabilmektedir.

TBMM'ye girdiği zaman bekâr görünen bazı milletvekilleri de sonradan evlenmiş ve çocuk sahibi olmuştur. Bazıları da çocuk sahibi olmamıştır. Bazılarının çocukları sonradan ölmüştür. Bazılarının çocuk sayısı artmıştır. Bu yüzden çocuk sayılarında da değişiklikler görülmektedir.

Tabloların hazırlanmasında TBMM Albümü ile Türk Parlamento Tarihleri esas alınmıştır. Milletvekillerinin TBMM faaliyetlerinin belirlenmesinde TBMM Tutanakları kullanılmıştır.

1.Dönemlere Göre Urfa Milletvekilleri

Bu çalışmada, sekizinci dönemden yirmi altıncı döneme kadarki milletvekilleri incelenmiştir. Urfa, en az milletvekilini 1923 yılında dört ve en çok milletvekilini de 2011'de on iki milletvekili olarak çıkarmıştır. Son yıllarda on iki milletvekili çıkarmaktadır.²

1946 seçimlerinde Urfa'nın altı milletvekili kontenjanı vardır. Fakat yedi isim yer almaktadır. Bunun nedeni, 1949'da Razi Soyer'in vefatı üzerine, onun yerine ara seçimlerde Hasan Oral'ın TBMM'ye girmiş olmasıdır. Aynı şekilde 1965 seçimlerinden sonra yapılan ara seçimlerde Hüsamettin Köran, Adalet Partisi'nden milletvekili seçilmiştir. 1973 seçimlerinde milletvekili seçilen Necati Aksoy'un 12 Nisan 1975 tarihinde de istifa etmesi üzerine yapılan ara seçimlerde Halil Milli, milletvekili olmuştur.

1.2.Urfa Milletvekillerinin Genel Özellikleri

Bu bölümde Urfa milletvekillerinin doğum yerleri, meslekleri, eğitim durumları ve yabancı dil bilgileri incelenmeye çalışılmıştır. Milletvekillerinin doğum tarihleri, ölenler için ölüm tarihleri verilmiştir. Bu veriler kullanılarak, Urfa milletvekilleri hakkında sosyo-politik bir analiz ve değerlendirme yapılmıştır. Urfa seçmenine, bugüne kadar yaptığı demokratik faaliyetlerinin özet bir raporu sunulmuştur.

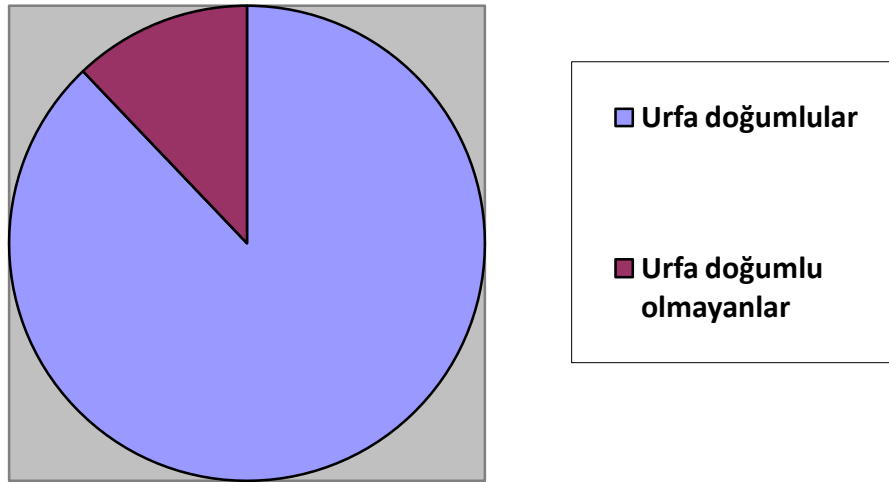
1.3.Urfa Milletvekillerinin Yerel Olma Durumları

TBMM kayıtları incelendiğinde; TBMM'de görev yapan milletvekillerinin Urfalı olma durumları ile ilgili olarak şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

² Türkiye İstatistik Kurumu, *a.g.e.*, s.7-24.

Urfa doğumlu milletvekili sayısı	Urfa doğumlu olmayan milletvekili sayısı	Urfa doğumlu olanların seçilme sayısı	Urfa doğumlu olmayanların seçilme sayısı
84	16	145	20
100		165	
% 84	% 16	% 87,88	% 12,12
% 100		% 100	

Tablo-1: Doğum yerlerine göre Urfa milletvekilleri

Grafik-1: Doğum yerlerine göre milletvekillerinin oransal dağılımı

Bu verilerin elde edilmesinde doğum yerleri esas alınmıştır. Doğum yeri esas alındığı için Urfalı olsa bile doğum yeri farklı olanlar, Urfalı olmayan milletvekilleri kapsamında değerlendirilmiştir. Yani bugüne kadar Urfa'yı, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde temsil eden milletvekillerinin çok büyük çoğunluğu Urfa doğumludur. Urfa'yı Urfalılar temsil etmiştir. Bu da doğru bir durumdur.

Görünen o dur ki Urfalılar, kendi evlatlarını tercih etmektedir. Tablo ve grafiklerin gösterdiği sonuç şudur: Çok partili hayat döneminde, yani 1946'dan 2015 seçimlerine kadarki dönemde, Urfa milletvekillerinin genel anlamda yereli temsil ettikleri söylenebilir.

Yerleşim Yeri	Milletvekili Sayısı	Seçilme Sayısı
Şanlıurfa	35	62
Akçakale	2	2
Birecik	6	10
Bozova	5	8
Ceylanpınar	--	--
Eyyubiye	--	--
Halfeti	3	3
Haliliye	--	--
Harran	1	1
Hilvan	1	1
Karaköprü	1	1
Siverek	16	35
Suruç	10	15
Viranşehir	4	7
Toplam	84	145

Tablo-2: Urfa içinde milletvekillerinin dağılımı

Tablo-2'ye göre Urfa ve ilçeleri doğumlu olan adayların büyük çoğunluğu Şanlıurfa adaydır. Şanlıurfa'nın merkez konumunda olması böyle bir sonuç getirmiştir. Şanlıurfa'yı Siverek, Suruç ve Birecik takip etmektedir. Bozova, Viranşehir, Halfeti ve Akçakale onlardan sonra gelmektedir. Harran, Hilvan ve Karaköprü birer milletvekili ile temsil edilirken, Ceylanpınar, Eyyubiye ve Haliliye bugüne kadar TBMM'ye bir temsilci gönderememiştir. Adayların, yereli temsil etmesi kadar, şehrin bütününe temsil edip etmemesi de önemlidir.

1.4.Urfa Halkının Milletvekili Belirlerken Tercih Ettiği Meslekler

Şimdiye kadar milletvekili olmuş olanların mesleklerine bakıldığında, Urfalıların milletvekilleri için hangi meslekleri tercih ettiği açıkça görülmektedir. Şöyle ki:

	Meslek adı	Milletvekili Sayısı
1	Çiftçi	35
2	Hukukçu, avukat, hakim, savcı	22
3	Tüccar	17
4	Mühendis (Orman, inşaat, ziraat, çevre, makine vb.)	11
5	Yazar, edebiyatçı, felsefeci	9
6	Öğretim üyesi, Prof. Dr., Doç. Dr., Yrd. Doç. Dr.	9
7	İş adamı	7
8	Eğitimci, öğretmen	7
9	Müteahhit, inşaatçı, turizmci	7
10	Doktor, diş hekimi	5
11	Gazeteci, basın	5
12	Ekonomist, İktisatçı, Bankacı, Maliyeci, Muhasebeci	5
13	Vali, kaymakam, idareci	3
14	Eczacı	2
15	Sendikacı, işçi	2
16	Asker, general	2
17	Belediyeci	1
18	Memur	1
19	Serbest meslek	1

Tablo-3: Urfa milletvekillerinin meslek dağılımı

Tablo-3'te görüldüğü gibi Urfalılar, milletvekillerinin çoğunluğunu çiftçilerden seçmiştir. Çiftçileri, hukukçular, tüccarlar ve mühendisler izlemektedir. Urfa'nın tarım bölgesi olması dolayısıyla tüccarlar, avukatlar ve iş adamları, ikinci meslek olarak çiftçiliği

göstermişlerdir. Öğretmen, doktor ve öğretim üyesi, ilk sıralarda tercih edilirken vali, kaymakam, belediyece ve askerler, milletvekili seçiminde geri planlarda kalmıştır.

1.5.Urfa Milletvekillerinin Eğitim Durumu

Eğitim, insanlarda istendik davranışlar oluşturan faaliyetlerin tümüne verilen addır. Okur-yazar olmak, cehaleti yenmek, bilim ve teknoloji temelinde gelişmeler göstermek, var olmak için gereklidir. Eğitilmiş bir millet, özgürlüğünü ve bağımsızlığını koruyabilir. Fakat eğitimden uzak kalan bir millet, savaş meydanlarında büyük zaferler kazansa da bir süre sonra tekrar sefil bir duruma düşebilir. Onun için Türkiye Cumhuriyeti'nin takip ettiği eğitim siyasetinin temeli, öncelikle cehaleti yok etmek olmuştur.³ Bilimin aydınlığında hareket eden milletvekilleri ve bakanların da ülkeyi daha güzel yarınlara taşıması beklenmiştir. Urfa milletvekillerine baktığımızda da şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır:

	Okul durumu	Sayısı	Oranı
1	Bilgi yok	1	% 1
2	İlkokul	4	% 4
3	Ortaokul	10	% 10
4	Lise	14	% 14
	Üniversite ve üstü	71	% 71
	Toplam	100	% 100

Tablo-4: Urfa milletvekillerinin eğitim ve öğrenim durumu

Lise ve altındaki seviyelerde eğitim almış milletvekili sayısı yirmi dokuzdur. Yirmi dokuz sayısı, toplam milletvekili sayısının yüz olduğu dikkate alınırsa % 29 gibi bir orana karşılık gelmektedir. Yüzde yirmi dokuz, yüksek bir oran gibi görünse de çiftçi, işçi, sendikacı, iş adamı, tüccar ve müteahhit gibi mesleklere sahip milletvekillerinin varlığı dikkate alındığında, bu oran anlaşılabilir olmaktadır. Urfa'da milletvekillerinin % 71'nin üniversite ve üstü eğitim almış olması, eğitim ve öğretim seviyesinin düşük olmasına işaret etmektedir.

³ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C. I-III, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2006, s.131.

1.6.Urfa Milletvekillerinin Yabancı Dil Bilgisi

Milletvekilleri, TBMM'ye kayıtlarını yaptırırken kendileriyle ilgili verdikleri bilgiler arasında yabancı dil bilme durumlarını da beyan etmektedirler. Milletvekillerinin kendi beyanlarında, yabancı dil olarak daha çok İngilizce bildikleri ifade edilmektedir. İkinci sırada Arapça olması, dikkat çekicidir. Diğer illerde Fransızca, İngilizce, Almanca ilk sıralarda yer almaktadır. Urfa'da Arapça'nın ikinci sıraya yerleşmesi, halkın etnik köken olarak Arap olabileceğini veya Suriye ile yakın ilişkilerden dolayı Arapça öğrendikleri söylenebilir. Ayrıca Kürt kökenli milletvekilleri de Kürtçe'yi yabancı dil olarak belirtmişlerdir. Bir milletvekilinin Çince bildiğini ifade etmesi, çok önemli bir özelliktir.

Bazı milletvekilleri, dil seviyelerini de belirtme ihtiyacı duymuştur. "Çok iyi, iyi derecede, orta düzeyde, az seviyede" diye derecelendirmeler yapmışlardır.

	Dil Adı	Kişi Sayısı
1	İngilizce	40
2	Arapça	28
3	Fransızca	27
4	Kürtçe	8
5	Almanca	4
6	İtalyanca	1
7	Çince	1
8	Dil bilmeyen	26
	Toplam	134

Tablo-5: Urfa milletvekillerinin yabancı dil bilme durumu

TBMM'de Urfa'yı temsil eden yüz milletvekilinden yirmi altı tanesinin her hangi bir dil bilmediği anlaşılmaktadır. Geri kalan yetmiş dört milletvekilinin bir kısmı bir, bir kısmı iki, bir kısmı üç dil ve bir kısmı da dört bilmektedir. Tablo-5'teki toplam yüz otuz dört dil

rakamı, birden fazla dil bilen milletvekillerinin bulunmasından kaynaklandığı unutulmamalıdır.

Dil bilme açısından dört dil bilen Mehmet Kasım Gülpınar, ilk sırada yer almaktadır. Üç dil bilenler; Salih Özcan, M. Fevzi Şıhanlıoğlu ve Hamide Sürücü'dür. Otuz milletvekili ise iki dil bildiklerini beyan etmişlerdir. Kırk milletvekili ise bir dil bildiklerini belirtmişlerdir.

2.Urfa Milletvekillerinin TBMM'deki Faaliyetleri

Bu bölümde Urfa halkının parti tercihleri, seçilen milletvekillerinin kaç defa seçildikleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki yasama ve yürütme faaliyetlerine katkıları, yürütmenin bir parçası olarak hükümetlerde bakan olarak görev alıp almama durumları değerlendirilmiştir.

2.1.Urfa İnsanınin Parti Tercihi

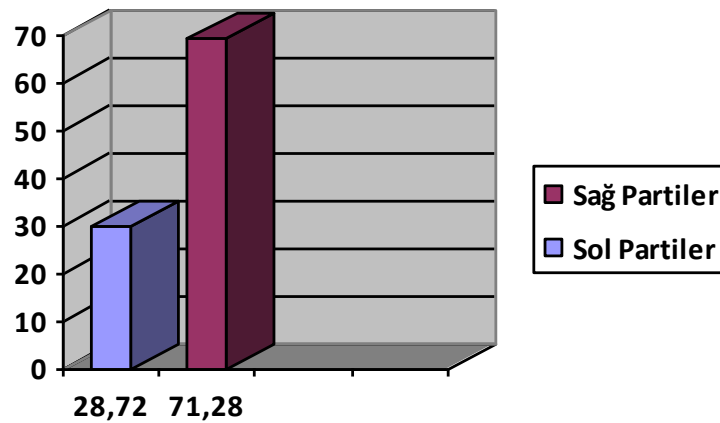
Darbeler ve muhtıralar, Türkiye'de siyasal hayatın akışını etkilemiştir. Aslında sadece siyasal hayatın akışını değil, sosyal, kültürel, ticari, ekonomik hayatın gidişini değiştirmiş, uluslararası ilişkileri bile tekrar düzenlemiştir. Darbe ve muhtıra dönemlerinde partiler kapatılmıştır. Bu yüzden Türkiye'de siyasal partilerde bir devamlılık, kökleşme, geleneklerinin oluşması, demokratik tutumların yerleşmesi ve tutarlılık oluşmamıştır. Demokrasinin temel taşı olan partilerde demokratik tutumlar kökleşmeyince, demokrasi de kökleşmekte sorunlarla karşılaşmıştır. Bu ortamda oluşan siyasal hayat, Urfa'da milletvekillerinin partilere göre dağılımını şöyle etkilemiştir:

Sol Partiler	Milletvekili Sayısı	Sağ Partiler	Milletvekili Sayısı
CHP	33	DP	15
TİP	1	Hürriyet Partisi	1
Güven Partisi	1	YTP	3
Halkçı Parti	2	AP	17
SHP	2	MSP	2
DTP	1	MHP	1
BDP	3	DYP	12

HDP	9	RP	5
		FP	7
		Demokratik Parti	1
		Hür Demokrat Parti	1
		ANAP	19
		AK PARTİ	45
Toplam	52	Toplam	129
	%28,72		% 71, 28

Tablo-6: 1946 sonrası Urfa milletvekillerinin partilere göre dağılımı

Türkiye’de siyasi partilerin sıkça kapatılmasından ve seçimlerde %10 barajının olmasından dolayı milletvekillerinin parti değiştirmek zorunda kaldığı görülmektedir. Parti kapatması sonrası bağımsız olan milletvekilleri, yeni bir parti kurulunca o partiye geçmişlerdir. Bazen de %10 barajını delmek için bağımsız aday olmuşlar, seçildikten sonra bir parti çatısında birleşmişlerdir. Genellikle darbeler ve muhtıralarla siyasetin dengesinin bozulması veya seçim sistemindeki aksaklıklar, partiler arasında geçişmelere neden olmaktadır. Bu da siyasetin istikrarını ve teamüllerinin oluşmasını engellemektedir.

Grafik-2: Urfa’da sağ ve sol partilerin milletvekili oranları

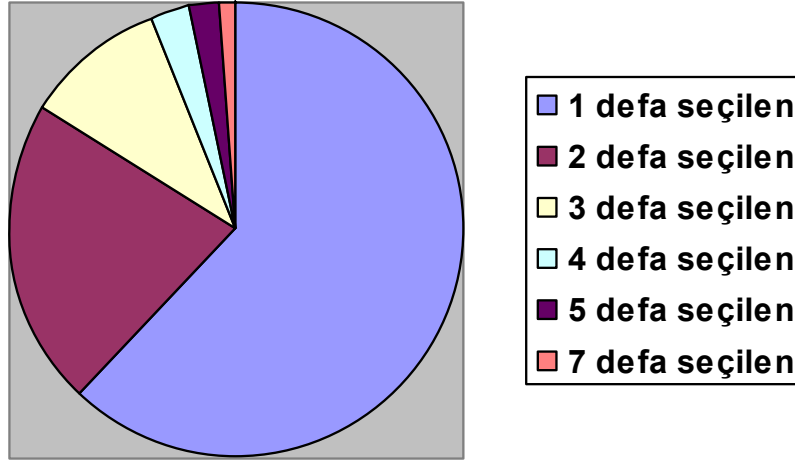
Grafik-2 ile ilgili şunu belirtmek gerekir. Etnik temelli olan DTP, BDP ve HDP de sol partiler arasında değerlendirilmiştir. Bu partilerin kendilerini tanımlama biçimleri, sol anlayışa daha uygun düşmektedir.

2.2.Seçilme Sayıları

Tablo-7'ye bakıldığında Urfa seçmeninin, milletvekillerini genellikle bir dönem için seçtiği görülmektedir. Bugüne kadar TBMM'ye gönderdiği milletvekillerinin %62'sini bir dönem için seçmesi, bunun kanıtıdır. Aslında bu, iyi bir seçmen davranışıdır. Urfa seçmeni, milletvekillerine dört yıl süre tanımakta ve bir şeyler yapmasını beklemektedir. Beklediği performansı alamadığı milletvekillerini de değiştirmektedir.

Seçilme Durumu	Seçilme Sayısı	Oranı
1 defa seçilen	62	%62
2 defa seçilen	22	%22
3 defa seçilen	10	%10
4 defa seçilen	3	%3
5 defa seçilen	2	%2
7 defa seçilen	1	%1
Toplam	100	%100

Tablo-7: Çok partili hayat döneminde Urfa milletvekillerinin seçilme sayıları

Grafik-3: Milletvekillerin seçilme sayılarının yüzdelik dağılımı

Urfalılar tarafından üç, dört, beş ve yedi defa seçilen milletvekillerinin çok önemli özelliklerinin olması gerekir. Bu milletvekilleri, Urfa için fark yaratan, katma değer oluşturan insanlardır, denilebilir. Ya da önemli aşiretlerin liderleridir. Bunlar arasında Necmettin Cevheri, Eyüp Cenap Gülpınar, Seyit Eyyüpoğlu, Atalay Akan, Zülfükar İzol, Yahya Akman, Osman Ağan, Hasan Oral, Celal Öncel, Mehmet Aksoy, Bahri Karakeçili, Sedat Edip Bucak, M. Fevzi Şihanlıoğlu, Mehmet Kasım Gülpınar, A. Eşref Fakıbaşa ve Halil Özcan gibi isimler dikkat çekmektedir.

Fakat iki defa milletvekili seçilenlerin bir kısmı, 7 Haziran 2015 ve 1 Kasım 2015 tarihinde yapılan seçimlerde TBMM'ye girmeyi başaran milletvekilleridir. 25 ve 26. dönem milletvekillerinin, böyle bir farklı durumu bulunmaktadır.

Bütün bunlar dikkate alındığında, birden fazla seçilen milletvekilleri için Urfalıların, bu milletvekillerini çok sevdiği veya Urfa'ya çok hizmet ettikleri söylenebilir. Ya da bu milletvekillerinin, partileri tarafından çok değerli buldukları düşünülebilir. Bu sevgi sıralaması şöyledir:

2 Kez Seçilen	3 Kez Seçilen	4 KezSeçilen	5 Kez Seçilen	7 Kez Seçilen
Feridun Ayalp	Osman Ağan	Atalay Akan	E. Cenap Gülpınar	Necmettin Cevheri
Feridun Ergin	Hasan Oral	Zülfükar İzol	Seyit Eyyüpoğlu	
Sabri Kılıç	Celal Öncel	Yahya Akman		
Necati Aksoy	Mehmet Aksoy			
M. Celal Bucak	Bahri Karakeçili			
Abdülkadir Öncel	Sedat Edip Bucak			
Celal Paydaş	M. Fevzi Şıhanlıoğlu			
Mustafa Demir	İbrahim Ayhan			
Osman Doğan	M. Kasım Gülpınar			
A. Bülent Öncel	Halil Özcan			
İ. Halil Çelik				
Ahmet Karavar				
Sabahattin Cevheri				
A. Müfit				

Yetkin				
A. Emin Önen				
İbrahim Binici				
Mehmet Akyürek				
Faruk Çelik				
Mahmut Kaçar				
A. Eşref Fakıbbaba				
Osman Baydemir				
Dilek Öcalan				

Tablo-8: Urfa milletvekillerinin seçilme sayıları

Bir dönem seçilen milletvekilleri için, Urfa adına yeterince hizmet üretmedikleri ve başarılı olamadıkları gibi bir değerlendirme de yapılabilir. Ya bu milletvekillerini seçen Urfa seçmeni, ya aday gösteren partileri veya milletvekillerinin kendileri, tekrar aday olmasını uygun bulmamıştır.

2.3.Urfa Milletvekillerinin TBMM'deki Performansları

Urfa milletvekillerinin Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki yasama faaliyetlerine katılımları önemlidir. Milletvekilinin temel görevi yasamadır. Yani yasa yapmaktır. 100 Urfa milletvekilinin TBMM'deki performansına bakıldığında ilgi çekici bilgilere ulaşılmaktadır.

TBMM'de hiçbir faaliyette adı geçmeyenler için “Zayıf”, 1-10 arası faaliyette bulunanlar için “Geçer”, 11-50 arası faaliyette bulunanlar için “Orta”, 51-100 arası faaliyette bulunanlara “İyi” ve 101 ve üzeri çalışmaya katılanlara “Pekiyi” nitelendirilmesinde bulunulmuştur. Bu sınıflandırma tarafımızdan yapılmıştır. Buna göre oluşan tablo şöyledir:

	Zayıf/ Faaliyet Yok	Geçer/1-10 Arası Faaliyet	Orta/ 11-50 Arası Faaliyet	İyi/ 51-100 Arası Faaliyet	Pekiyi/101 ve Üzeri Faaliyet
1	Feridun Ayalp	Osman Ağan-6	Atalay Akan-17	Vasfi Gerger- 57	Esat Mahmut Karakurt-127
2	Ömer Cevheri	Hasan Oral-8	Razi Soyer-20	Etem Karakapıcı-52	Necmettin Cevheri-142
3	Reşit Kemal Timuroğlu	Celal Öncel-1	Esat Tekeli-15	Vecihi Ataklı- 60	Zülfükar İzol- 114
4	Mehmet Hatiboğlu	M. Yaşar Alhas-8	Suut Kemal Yetkin-25	İbrahim Halil Çelik-85	Yahya Akman- 116
5	Saim Önhon	Kemal Badıllı- 4	Necdet Açıanal- 16	Mehmet Yalçınkaya-64	Mustafa Niyazi Yanmaz-189
6	Aziz Özbay	Bekir Sami Karahanlı-1	Feridun Ergin- 14	Turan Tüysüz- 71	Mehmet Vedat Melik-141
7	Muzaffer Timur	Sabri Kılıç-1	Halil Balkıs-17	İbrahim Binici-56	
8	Aziz Gökhan	Hüsametdin Köran-1	Behice Boran- 41		
9	Abdullah Köksel	Ramazan Tekeli-6	Necati Aksoy- 11		
10	Abdurrahman Odabaşı	Bahri Karakeçili-6	Celal Paydaş-19		
11	Ömer Yüksel	Vehbi Melik-5	Salih Özcan-14		
12	Kadri Erdoğan	Halil Milli-2	Osman Doğan- 29		
13	Mahmut Çetin	Abdülkadir Öncel-5	Eyüp Cenap Gülpınar-22		
14	Cemal Güven	Ahmet Melik- 3	Sedat Edip Bucak- 15		
15	Mehmet Aksoy	Mustafa Demir-2	Ahmet Karavar- 29		

16	Mehmet Ali Göklü	A. Bülent Öncel-4	Mehmet Faruk Bayrak-12		
17	Mehmet Celal Bucak	Necati Akıncı- 1	Mehmet Atilla Maraş-15		
18	Mustafa Kılıç	Murat Batur-4	A. Müfit Yetkin-31		
19	Ferit Aydın Mirkelam	Seyit Eyyüpoğlu- 7	Mahmut Yıldız- 13		
20	Mustafa Kuş	M. Fevzi Şıhanlıoğlu-5	Ramazan Başak- 29		
21	İbrahim Ayhan	Abdürrezak Yavuz-5	Faruk Çelik-17		
22	Zeynep Armağan Uslu	Muzaffer Çakmaklı-7	Abdulkerim Gök-11		
23		Mehmet Güneş-9			
24		Sabahattin Cevheri-2			
25		Mahmut Kaplan-6			
26		Mehmet Özlek-3			
27		Abdulkadir Emin Önen-6			
28		Çağla Aktemur Özyavuz-2			
29		Mehmet Akyürek-2			
30		Mahmut Kaçar-8			

31		Mehmet Kasım Gülpınar-4			
32		Halil Özcan-1			

Tablo-9: Milletvekili performans tablosu⁴

Ahmet Eşref Fakıbbaba, Osman Baydemir, Dilek Öcalan, Leyla Güven, Ziya Çalışkan, Mehmet Ali Cevheri, İbrahim Halil Yıldız, Kemalettin Yılmaztekin, Nureddin Nebati, Mazhar Bağlı ve Hamide Sürücü gibi isimlerin TBMM faaliyetleri, çalışma yapıldığı sırada kayıtlara yansımadağı için yer verilmemiştir.

Mehmet Akyürek, Faruk Çelik, Mehmet Kasım Gülpınar, Mahmut Kaçar ve Halil Özcan, 24. dönemde de TBMM’de buldukları için, onların bir dönemlik Meclis çalışmaları tabloya yansıtılmıştır.

Yirmi iki Urfa milletvekilinin görev süreleri boyunca, TBMM’de performans sayılabilecek hiçbir faaliyette bulunmadığı anlaşılmaktadır. TBMM’de söz alma, yazılı ve sözlü önerge verme, teklif verme, üyelerle ilgili işler hakkında konuşmak, gündem dışı konuşma yapma gibi seçildiği bölgeyi temsilen yapılan hiçbir işte adları olmayan bu milletvekillerinin sayısının yirmi iki olması, üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur.⁵ Urfa’nın TBMM’de görev yapsınlar diye gönderdiği yüz milletvekilinin %22’sinin hiçbir işe karışmadan orada oturması, çok da doğru bir tutum değildir.

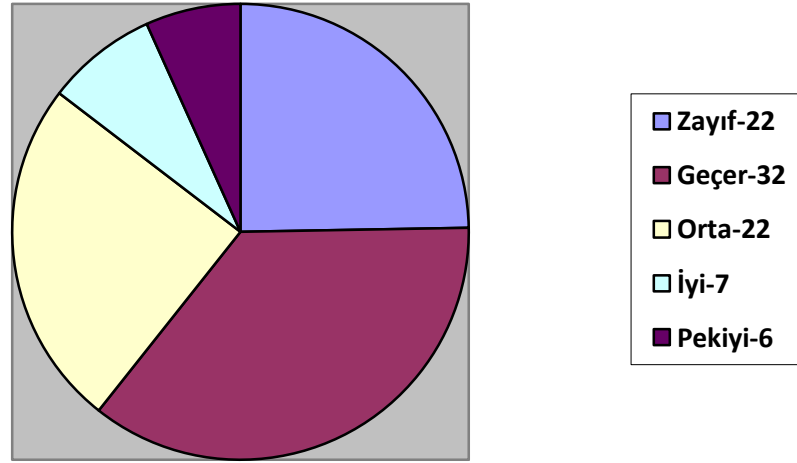
TBMM’deki performansları, basılmamış veya istatistiklere yansımamış olan on bir milletvekili toplamdan düşüldüğünde, performans değerlendirmesi, seksen dokuz milletvekili üzerinden yapılmıştır. Buna göre milletvekillerinin TBMM performanslarının oransal dağılımı şöyledir:

⁴https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2_istatistik.iller_detay2?p_il=%DEanl%FDurfa&v_detay=baslik_uye; https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2_istatistik.iller_detay2?p_il=URFA&v_detay=baslik_uye; [https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2_istatistik.iller_detay2?p_il=URFA%20\(%DEANLIURFA\)&v_detay=baslik_uye](https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2_istatistik.iller_detay2?p_il=URFA%20(%DEANLIURFA)&v_detay=baslik_uye); https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2_istatistik.iller_detay2?p_il=%DEanl%FDurfa&v_detay=baslik_uye, (26.03.2018).

⁵https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2_istatistik.iller_detay2?p_il=%DEanl%FDurfa&v_detay=baslik_uye; https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2_istatistik.iller_detay2?p_il=URFA&v_detay=baslik_uye; [https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2_istatistik.iller_detay2?p_il=URFA%20\(%DEANLIURFA\)&v_detay=baslik_uye](https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2_istatistik.iller_detay2?p_il=URFA%20(%DEANLIURFA)&v_detay=baslik_uye); https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2_istatistik.iller_detay2?p_il=%DEanl%FDurfa&v_detay=baslik_uye, (26.03.2018).

Zayıf	22	% 24,72
Geçer	32	% 35,95
Orta	22	% 24,72
İyi	7	% 7,86
Pekiyi	6	% 6,75
Toplam	89	% 100

Tablo-10: Milletvekillerinin TBMM performansı

Grafik-4: Milletvekili performansları

Şurası unutulmamalıdır ki bu değerlendirme, bazı görece unsurlar taşımaktadır. Bazı milletvekilleri bu performansı, iki ile yedi dönem arasındaki bir sürede yapmıştır. Bazı milletvekilleri de bir dönemde TBMM içi etkinliklerde bulunmuştur. Mesela Osman Ağan üç dönemde altı etkinlik, Atalay Akan da dört dönemde on yedi etkinlik yapmıştır. Üç dönem yaklaşık on iki yıl, dört dönem on altı yıl etmektedir. Dolayısıyla her yıl bir çalışmada imzasının bulunması bile değildir. Örnek bir inceleme yapılırsa, Tablomuzda *iyi* ve *pekiyi* olarak nitelendirdiğimiz milletvekillerinin TBMM performansını üzerine şunlar söylenebilir:

İbrahim Halil Çelik iki dönemde 85 etkinliğe imza atmıştır. Bu da dönem başına $85/2=42,5$ etkinlik demektir. Aynı şekilde İbrahim Binici, iki dönemde 56 etkinlik yaptığına göre dönem başına $56/2=28$ çalışma yapmış olur. Necmettin Cevheri, yedi dönemde 142 Meclis içi performans göstermiştir. Dönem başına $142/7=28,5$ faaliyet demektir. Dönem başına; Zülfikar İzol $114/4=28,5$, Yahya Akman $116/4=29$, Esat Mahmut Karakurt-127, Mustafa Niyazi Yanmaz-189, Mehmet Vedat Melik-141, Vasfi Gerger-57, Etem Karakapıcı-52, Vecihi Ataklı-60 ve Mehmet Yalçinkaya-64 çalışmada bulunmuştur.

Tablolar incelendiğinde, TBMM’de en faal görünen milletvekilleri şunlardır:

1. Mustafa Niyazi Yanmaz-189,
2. Mehmet Vedat Melik-141,
3. Esat Mahmut Karakurt-127,
4. Turan Tüysüz-71
5. Mehmet Yalçinkaya-64,
6. Vecihi Ataklı-60,
7. Vasfi Gerger-57,
8. Etem Karakapıcı-52,
9. İbrahim Halil Çelik-42,5
10. Behice Boran-41

Görüldüğü gibi performans tablomuzda *pekiyi* kısmında yer alan Yahya Akman, Necmettin Cevheri, Zülfikar İzol ve *iyi* kısmında yer alan İbrahim Binici ilk 10 içinde bile yer alamamıştır. Buna karşılık *orta* dediğimiz kısımda yer alan Behice Boran, dönem başına 41 etkinlik ile onuncu sırada yer bulmuştur.

2.4.Urfa Milletvekillerinin Bakanlık Görevi Yapma Durumu

Yüz Urfa milletvekilinden sadece dördü çeşitli bakanlık görevlerinde bulunmuştur. Yani Urfa milletvekillerinin %4’ü bakan olarak atanmıştır. Bu dört milletvekili, yedi ayrı bakanlıkta görev almışlardır. Bakanlıklardaki dönem sayıları da dikkate alınır rakam dokuz olmaktadır. Böyle olunca oran değişmekte ve Urfa milletvekillerinin %9’u bakan olarak görev yapmış olmaktadır.

	Bakan Adı	Bakanlık Adı
1	Necmettin Cevheri	Turizm ve Tanıtma Bakanı (İki dönem),
		Adalet Bakanı,
		Tarım ve Köy İşleri Bakanı,
		Devlet Bakanı (İki dönem).
2	Eyüp Cenap Gülpınar	Devlet Bakanı
3	Faruk Çelik	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanı
4	Ahmet Eşref Fakıbaba	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanı

Tablo-11: Urfa milletvekillerinin bakanlık görevi dağılımı

Tablo-11'den de anlaşıldığı gibi Urfa, bakanlıkta en fazla Necmettin Cevheri aracılığıyla temsil edilmiştir. Urfa halkı da onu yedi dönem milletvekili yapmıştır. Necmettin Cevheri'nin rekoruna, başka bir Urfa milletvekilinin ulaşması artık çok zor görünmektedir.

3.Milletvekillerinin Sosyal Durumları

Bu başlık altında; Urfa milletvekillerinin görev yaptıkları zamanki medeni halleri, çocuk sayıları, milletvekili seçilmelerinde etkili olan sosyal statüleri ve sahip oldukları ödüller incelenmiştir. Konuyla ilgili genel veriler şöyledir:

3.1.Urfa Milletvekillerinin Medeni Durumları

Bu başlık altında Urfa milletvekillerinin evli ve bekâr olma durumları, çocuk sahibi olup olmama ve kaç çocuk sahibi oldukları araştırılmıştır. Bu verilerle milletvekillerinin evliliğe ve aileye verdiği değer, çocuk sahibi olmada aradıkları ölçüler incelenmeye çalışılmıştır. Türk toplumunun temeli, aile bağlarıdır. Her ne kadar çekirdek aile yapısı, kadın ve erkeğin çalışma hayatında yer alması, eğitim ve öğretim seviyesinin yükselmesi bireyselleşmeyi teşvik etse de Türkiye'de çocuk sahibi olmak, evli çiftler için bir tutkudur, denilebilir.

Urfa'da evlenme hızının yüksek olduğu görülmektedir. Türkiye'de genelinde evlenme hızında Urfa, dokuzuncu sırada yer almaktadır. Buna karşılık boşanma hızı düşüktür. Boşanma açısından 81 il içinde 71. sırada yer almaktadır. Doğurganlıkta ise Urfa, Türkiye birincisidir.

	Medeni Durumu	Sayı	Oran
1	Evli	97	% 97
2	Bekâr	3	% 3
3	Toplam	100	100

Tablo-12: Urfa milletvekillerinin medeni durumu

Tablo-12'deki verilere göre Urfa milletvekillerinin evlilik kurumuna önem verdiklerini kolaylıkla söyleyebiliriz. Milletvekillerinin % 97'sinin evli olması bunu göstermektedir. % 3'ü milletvekilliğine başladığı zaman bekârdır. Bunların bir kısmı daha sonra evlenmiş olabilir. Ayrıca evlenip boşanmış olanlar da bekâr görünmektedir. Urfa halkının, milletvekili seçerken evli olanları tercih ettiği söylenebilir.

	Çocuk Sahibi	Sayısı	Çocuk sayısı
1	Bekâr	3	--
2	Evli ve çocuksuz	2	--
3	1 çocuk	9x1	9
4	2 çocuk	24x2	48
5	3 çocuk	23x3	69
6	4 çocuk	17x4	68
7	5 çocuk	7x5	35
8	6 çocuk	4x6	24
9	7 çocuk	3x7	21

10	8 çocuk	2x8	16
11	9 çocuk	2x9	18
12	10 çocuk	2x10	20
13	11 çocuk	1x11	11
14	14 çocuk	1x14	14
15	19 çocuk	1x19	19
	Toplam	100	372
	Milletvekili başına çocuk sayısı	372/95	3,91

Tablo-13: Urfa milletvekillerinin çocuk sahibi olma durumu

Bekâr olan üç kişi ve evli olduğu halde milletvekili olduğu zaman henüz çocuk sahibi olmayan iki milletvekili, toplamdan düşüldüncelike geriye doksan beş evli milletvekili kalmaktadır. Toplam çocuk sayısı olan 372 sayısı, evli 95 milletvekiline bölündüğünde 3,91 sayısına ulaşmaktadır. Anne ve babalar da eklendiğinde hanehalkı büyüklüğü 5,91'e yükselmektedir.

Yerleşim Birimi	Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü	İlçe Sıralaması
Akçakale	8,00	2
Birecik	5,46	10
Bozova	5,85	9
Ceylanpınar	6,09	8
Eyyubiye	5,13	4
Halfeti	6,27	12
Haliliye	7,23	11

Harran	6,52	1
Hilvan	6,55	7
Karaköprü	8,49	13
Siverek	6,74	3
Suruç	5,24	6
Viranşehir	4,57	5
Urfa ortalaması	6,18	--

Tablo-14: Urfa ve ilçelerine göre ortalama hanehalkı büyüklüğü⁶

Görüldüğü gibi 2013 yılı verilerine göre Urfa ve ilçelerindeki hanehalkı büyüklüğü 6,18'dir. Bu sonuç, Urfa için şaşırtıcı değildir. Milletvekillerinin hanehalkı büyüklüğü, 5,91 iken, Urfa halkının hanehalkı büyüklüğü 6,18'dir. Bu da eğitim, bilgi ve görgünün artmasıyla çocuk sayısının azaldığına işaret etmektedir. Urfa, ailede en az bir çocuk bulunması esas alındığında Türkiye'de ikinci sırada yer almaktadır. Öte yandan Urfa milletvekillerinin hane halkı büyüklüğü, diğer iller dikkate alındığında oldukça yüksektir.

(%)			
En fazla orana sahip iller	Çocuk nüfus bulunan hane oranı	En az orana sahip iller	Çocuk nüfus bulunan hane oranı
Şırnak	89,0	Sinop	43,7
Şanlıurfa	85,4	Edirne	45,2
Ağrı	84,5	Çanakkale	45,2
Van	84,3	Kırklareli	46,5
Batman	84,1	Kastamonu	46,5
Hakkari	83,5	Çankırı	46,7
Siirt	83,3	Balıkesir	46,8
Muş	82,8	Tunceli	47,8
Mardin	81,6	Artvin	47,8
Diyarbakır	80,5	Giresun	47,8

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2016

Tablo-15: En az bir çocuk bulunan ailelerin oranının en fazla ve en az olduğu ilk on il⁷

⁶ Türkiye İstatistik Kurumu *Seçilmiş Göstergelerle Urfa 2013*, s.106.

⁷ Türkiye İstatistik Kurumu, *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi*, 2016.

3.2.Cinsiyet Açısından Milletvekilleri

Cinsiyeti	Seçilen Milletvekili	Oranı	Seçilme Dönemleri Toplamı	Oranı	Türkiye Ortalaması
Kadın	6	% 6	7	% 4,2	4,28⁸
Erkek	94	% 94	158	% 95,8	95,72
Toplam	100	100	165	100	100

Tablo-16: Urfa milletvekillerinin cinsiyet durumu⁹

Urfa'nın TBMM'ye gönderdiği milletvekillerinin sadece altı tanesi kadındır. Bunlar; Behice Boran, Çağla Aktemur Özyavuz, Zeynep Armağan Uslu, Hamide Sürücü, Dilek Öcalan ve Leyla Güven'dir. Seçilen kadınlardan sadece bir tanesi, iki dönem görev yapmış görünmektedir. O da Dilek Öcalan'dır. 7 Haziran 2015 ve 1 Kasım 2015 tarihinde arka arkaya yapılan seçimlerden dolayı böyle bir durum ortaya çıkmıştır. Urfa'nın TBMM'ye gönderdiği toplam yüz altmış beş milletvekilinin sadece yedisinin kadın olması, Urfa'nın erkek egemen bir toplum yapısına sahip olduğunu göstermektedir. Çünkü kadınlar, Urfa nüfusunun yarısını oluşturmaktadırlar. Kadınların milletvekili olarak TBMM'deki temsil oranı ortalaması, 1946-2015 yılları arasında 4,64'tür.¹⁰ Urfa'yı temsil eden kadın milletvekillerinin oranı, Türkiye ortalamasının birazcık gerisindedir. Türkiye ortalaması % 4,28 iken Urfa ortalaması % 4,20'dir.

Urfa'nın TBMM'ye gönderdiği altı kadın milletvekilinden üç tanesi sağ partilere mensuptur. Çağla Aktemur Özyavuz, Zeynep Armağan Uslu ve Hamide Sürücü, AK Parti'den seçilmişlerdir. Sol partilere mensup sadece Behice Boran vardır. O ise TİP'den bir dönem TBMM'ye katılma hakkı elde etmiştir. HDP'den milletvekili seçilen Dilek Öcalan ve Leyla Güven ise etnik temelli bir partiden TBMM'ye katılma hakkı kazanmışlardır.

⁸ Bu ortalama 1946-2015 yılları arasını kapsamaktadır.

⁹Türkiye İstatistik Kurumu, *a.g.e.*, s. 5 ve

https://yandex.com.tr/gorsel/search?text=2015%20se%C3%A7imlerinde%20kad%C4%B1n%20milletvekili%20oran%C4%B1&noreask=1&img_url=https%3A%2F%2Fgdb.voanews.com%2FCCCEC76E-D646-4F79-9484-4809B921B407_w250_r0_s.jpg&pos=3&rpt=simage&lr=103837 (12.02.2018).

¹⁰ Türkiye İstatistik Kurumu, *a.g.e.*, s. 5.

3.3. Ödül ve Madalya Almış Milletvekilleri

İstiklal Harbi'ne katılmış olan milletvekillerine genellikle İstiklal Madalyası verilmiştir. Ömer Cevheri, Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası ile ödüllendirilmiştir. Onun dışında madalya veya ödül alan Urfa milletvekili bulunmamaktadır.

4.Milletvekili Tercihlerini Etkileyen Unsurlar

- Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı, Ziraat Odası Başkanı, Lokantacılar Odası Başkanı, Urfa İnşaat Müteahhitleri Odası Başkanı, Urfa İlim Yayma Cemiyeti Başkanı, Şanlıurfaspor Kulübü Başkanı, MÜSİAD Başkanı, DSİ Şube Müdürü, Sağlık-Sen Genel Başkanı, Tügva, Ensar, Önder, Ütesav gibi sivil toplum kuruluşlarının başkanı ve üyesi olmak,
- Urfa ve çeşitli ilçelerinde belediye başkanı, il daimi encümeni, il genel meclisi üyesi, bir partinin MKYK üyesi olmak,
- Bir partinin kurucu üyesi olmak,
- Sayıştay ve Danıştay memuru, Urfa Noteri, Urfa Hükümet Tabibi, Urfa Mekanize Tugay Komutanı gibi, Urfa'nın iyi bildiği insanlardan olmak,
- Dergi sahibi, gazeteci, basın mensubu olmak, Urfalıların milletvekili seçerken dikkat ettiği unsurlar arasında yer almaktadır.

Sonuç

Urfa milletvekillerinin %87,88'inin Urfa doğumlu oldukları anlaşılmaktadır. Bu durum dikkate alındığında Urfa milletvekilleri, günümüzdeki genel değerlendirmeye göre yereli temsil ettiği söylenebilir. İcraatları ne olursa olsun, istatistikler bunu göstermektedir.

Fakat Urfa doğumlu milletvekillerinin, Urfa'nın bütünü temsil ettikleri söylenemez. Çünkü Urfa merkez, Siverek, Suruç, Birecik, Bozova ve Viranşehir, en çok milletvekili çıkararak yerlerdir. Akçakale, Halfeti, Harran, Hilvan ve Karaköprü bir iki defa temsil şansı bulurken, Ceylanpınar, Eyyubiye ve Haliliye çok partili hayat döneminde milletvekili çıkaramamış ilçelerdir. Bu ilçelerde aşiretler, herhalde çok güçlü değillerdir.

Urfalıları, çiftçilik yapan milletvekillerini tercih etmişlerdir. Çiftçileri, hukukçular, tüccarlar, mühendisler, edebiyatçı ve yazarlar, öğretim üyeleri, iş adamları, öğretmenler ve müteahhitler izlemektedir. Urfa için diğer illerden farklı olarak en fazla ilgi çekici olan konu, çiftçi milletvekili sayısının hukukçu milletvekili sayısından fazla olmasıdır.

Çok partili hayat dönemindeki Urfa milletvekillerinin %71'nin yükseköğrenim görmüş olması önemlidir. Urfa'nın bir tarım kenti olması, çiftçiliği ve tüccarlığı ön plâna çıkarmış olmalıdır. Çünkü milletvekillerinin ikinci mesleği mutlaka çiftçilik olarak görülmektedir. Yani yüz milletvekilinin otuz beşinin çiftçi olması, bunu kanıtlamaktadır.

Urfa'nın milletvekillerinin %26'sının hiçbir dili bilmediği anlaşılmaktadır. Kaldı ki dil bilenlerin ne kadarının bir dili tam olarak anlayıp konuşabildiği de şüphelidir. Ancak Urfa milletvekillerinin çoğunluğu İngilizce bildiğini ifade etmiştir. İkinci sırada yer alan dilin Arapça olması, yöre halkının bir kısmının Arap kökenli bulunması veya Suriye halkıyla temasın sık sağlanmasıyla açıklanabilir. Sekiz milletvekilinin de yabancı dil olarak Kürtçe'yi yazması dikkat çekici bulunmuştur.

Dil bilme açısından dört dil bilen Mehmet Kasım Gülpınar, ilk sırada yer almaktadır. Üç dil bilenler; Salih Özcan, M. Fevzi Şihanlıoğlu ve Hamide Sürücü'dür. Otuz milletvekili ise iki dil bildiklerini beyan etmişlerdir. Kırk milletvekili ise tek bir dil bildiklerini belirtmişlerdir.

Parti tercihi açısından bakıldığında, sol partilerin %28,72, sağ partilerin %71,28 milletvekili gönderdiği görülmektedir. Türkiye genelindeki %70'e %30 oranı, Urfa'da da kendini göstermektedir. Urfa'da DTP, BDP ve HDP'nin çeşitli dönemlerde on üç milletvekili çıkarması, bu partilerin önemli bir tabanının olduğuna işaret etmektedir.

Urfa halkı, genellikle milletvekillerini bir defalığına seçmiştir. Milletvekillerinin %62'sinin bir defalığına seçilmesi, bunu göstermektedir. Necmettin Cevheri, Eyüp Cenap Gülpınar, Seyit Eyyüpoğlu, Atalay Akan, Zülfükar İzol, Yahya Akman, Osman Ağan, Hasan Oral, Celal Öncel, Mehmet Aksoy, Bahri Karakeçili, Sedat Edip Bucak, M. Fevzi Şihanlıoğlu, Mehmet Kasım Gülpınar, A. Eşref Fakıbbaba ve Halil Özcan gibi isimler, çok kez seçilmişlerdir. Bu isimler, ya Urfa için önemli işler yapmış ya ülke için katma değer yaratmış ya partileri tarafından çok sevilmiş veya arkalarında büyük bir aşiret desteği bulunmuş olmalıdır.

Urfa milletvekillerinin TBMM performansı, yani yasama faaliyetlerindeki etkinliği çok da iyi değildir. Yüz milletvekilinden Mustafa Niyazi Yanmaz-189, Mehmet Vedat Melik-141, Esat Mahmut Karakurt-127, Turan Tüysüz-71 ve Mehmet Yalçınkaya-64 etkinlikle ilk beş sırayı paylaşmışlardır. Üç, dört, beş ve yedi defa seçilmiş olan milletvekillerin, ilk beş arasında yer alamaması, üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur.

Yirmi iki milletvekili ağzını açmadan TBMM'deki görevini tamamlamıştır. Herhalde, *“yasamaya katkı olmayacak, ne işin var TBMM'de?”* diye sormak gerekebilir.

Yüz milletvekilinden sadece dördü, dokuz defa bakanlık görevi yapmıştır. Milletvekillerinin %4'ü bakanlık görevi yapmıştır. Bu düşük bir orandır.

Urfa halkı, milletvekillerinin evli olmasına dikkat etmiştir. Çünkü milletvekillerinin %97'sinin evli olması bunu göstermektedir. %3'ü milletvekilliğine başladığı zaman bekârdır. Ancak bunların bir kısmı daha sonra evlenmiştir. Bu da evlilik kurumunun Urfa insanı için önemli olduğuna işaret etmektedir.

Günümüze doğru gelindikçe çocuk sayısının azalmasına, geniş aile yapısından uzaklaşılmasına ve çekirdek aile yapısına geçilmesine, kadının eğitim ve iş hayatına girmesi ile birlikte çocuk sayısında azalma olmasına, hayat standardının artması sonucu ailelerin çocukla uğraşma işinden uzaklaşmasına, bireylerin daha fazla ben merkezli yaşamaya başlamasına rağmen Urfa milletvekillerinde çocuk sayısının, son dönemlerde bile on, on bir,

on dört, on dokuz çocuklu milletvekillerinin olması, dikkat çekici bir durumdur. Milletvekillerinin %56'sının bir, iki veya üç çocuk sahibi olması, Türkiye ortalamasına yakın olmayı ifade etmektedir. Ortalama çocuk sayısı, Türkiye ortalamasının epeyce üzerindedir.

Cinsiyet açısından bakıldığında yüz milletvekilinin sadece altısının kadın olması, bir sorunun varlığını ve Urfa'nın erkek egemen bir toplum yapısına sahip olduğunu göstermektedir. Çünkü kadınlar, Urfa nüfusunun yarısını oluşturmaktadırlar. Nüfusa uygun bir temsilin olmadığı anlaşılmaktadır.

Urfa halkı milletvekili seçerken siyasette, bürokraside, sivil toplum kuruluşlarında ve iş dünyasında öne çıkan isimleri tercih etmiştir. Bu yönüyle Türkiye genelini yansıtmaktadır. Milletvekilinin temel görevi yasamadır. Yasama konusunda uzman olup olmamasına pek dikkat edilmemiştir. Büyük bir aşirete mensup olmak, milletvekili olmak için en önemli güç demektir.

Urfalıları, kendi çocuklarını TBMM'ye taşıma konusunda hassas davranmıştır. Hâlbuki Urfa'da doğmuş, onun dağına taşına hayran olmuş, memleketin neresi deyince düşünmeden Urfa diyebilen, Urfa'nın merkez, ilçe ve mahallelerinin sorunlarını ezbere bilen milletvekilleri tercih edilmiş midir? Bunu bilmek oldukça zor görünmektedir. Demokrasi yerelin ve yerelde yaşananların TBMM'ye taşınmasını gerektirmektedir. Ülkenin ve milletin bütün fertlerinin dertlerini bilecek ve çözümler üretecek memleket sevdalılarına ihtiyaç vardır. Urfa halkı, bunun farkında olmalı ve gereğini yapmalıdır.

Kaynaklar

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU, “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2016.

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU, *Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011*, TÜİK Yayınları, Ankara 2012.

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU, *Seçilmiş Göstergelerle Urfa 2013*, TÜİK Yayınları, Ankara 2014.

İnternet Kaynakları

<http://www.urfaflash.com/mobil/haber/3390/sanliurfali-eski-milletvekili-mustafa-demir-sonsuzluga-ugurlandi.html>(26.03.2018).

https%3A%2F%2Fgdb.voanews.com%2FCCCEC76E-D646-4F79-9484-4809B921B407_w250_r0_s.jpg&pos=3&rpt=simage&lr=103837(26.03.2018).

https://budane.net/necdet_acanal(26.03.2018).

<https://www.haberler.com/chp-eski-sanliurfa-milletvekili-bekir-sami-5189841-haberi/>(26.03.2018).

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.ayrilanlar(26.03.2018).

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.ayrilanlar, (26.03.2018).

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.sonuc?p_donem=25&adi=&soy_adi=&il=%DEANLIURFA&parti=&kelime=(26.03.2018).

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.sonuc?p_donem=26&adi=&soy_adi=&il=%DEANLIURFA&parti=&kelime=(26.03.2018).

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.sonuc?p_donem=25&adi=&soy_adi=&il=%DEANLIURFA&parti=&kelime=(26.03.2018).

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.sonuc?p_donem=26&adi=&soy_adi=&il=%DEANLIURFA&parti=&kelime=(26.03.2018).

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2_istatistik.iller_detay2?p_il=%DEan1%FDurfa&v_detay=baslik_uye(26.03.2018).

[https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2_istatistik.iller_detay2?p_il=URFA%20\(%DEANLIURFA\)&v_detay=baslik_uye;](https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2_istatistik.iller_detay2?p_il=URFA%20(%DEANLIURFA)&v_detay=baslik_uye;)

(26.03.2018).https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2_istatistik.iller_detay2?p_il=%DEAnl%FDurfa&v_detay=baslik_uye(26.03.2018).

<https://www.yeniakit.com.tr/haber/salih-ozcan-agabey-vefat-etti-84758.html>, (26.03.2018).

https://yandex.com.tr/gorsel/search?text=2015%20se%C3%A7imlerinde%20kad%C4%B1n%20milletvekili%20oran%C4%B1&noreask=1&img_url=(26.03.2018).